Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет педагогічної освіти
Кафедра загальної педагогіки та педагогіки вищої школи

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО ВИВЧЕННЯ КУРСУ «ПЕДАГОГІКА»

для студентів факультету прикладної математики та інформатики спеціальності – 014.09 Середня освіта (Інформатика)

Мета та завдання навчальної дисципліни

Головною метою навчальної програми курсу «Педагогіка», розробленої для студентів ІІІ курсу факультету прикладної математики та інформатики є забезпечення загальнопедагогічної підготовки студентів у процесі вивчення основних здобутків вітчизняної та зарубіжної педагогічної теорії і практики; отримання уявлення про навчання та виховання особистості; набуття навиків орієнтування в закономірностях, принципах навчання та виховання; опанування знаннями про різні форми, методи, засоби навчання і виховання; оволодіння елементарними навичками ефективного спілкування, аналізу навчально-виховних і проблемних педагогічних ситуацій; ознайомлення з прогресивними дидактичними ідеями та теоріями, спрямованими на вдосконалення розвитку сучасної школи; оволодіння теоретичними основами використання методів науково-педагогічного дослідження та дидактичного діагностування.

Зміст курсу надає уявлення про цілісну професійну діяльність учителя, його особи, сприяє формуванню гуманістичної спрямованості мислення

Основні завдання курсу – сприяти процесу оволодіння студентами базових понять з педагогіки, розумінні психолого-педагогічних процесів та явищ; логічному засвоєнні теоретичних знань та виробленні навичок науково-дослідної роботи. Певне місце у програмі відводиться проблемам аргументації, доказу, пошуку істини на основі розвитку елементів критичного мислення.

Мета кожного заняття – реальне співробітництво і взаємодія, досягнення високої комунікативності, включення кожного студента в освітній процес. Проведення семінарських занять передбачає самостійну підготовку студентів й обговорення у групах творчих робіт, проєктів, інноваційних напрямів дослідження, які висвітлено у періодичних психолого-педагогічних виданнях; розробку та презентацію навчального заняття з інформатики.

Інформація щодо здійснення оцінювання навчальних досягнень студентів

Оцінювання навчальних досягнень студентів упродовж семестру здійснюються на основі рейтингової системи за шкалою від 0 до 100 балів. Підсумковий семестровий контроль у формі екзамену передбачає виставлення підсумкової оцінки з дисципліни «Педагогіка» на основі набраних балів за модулями (поточна навчальна діяльність, самостійні роботи, модульне тестування, навчальний міні-проєкт) – 50 балів; та екзаменаційного тесту – 50 балів.

Передбачено такі види оцінювання навчальної діяльності студентів:

- *поточний контроль* навчально-пізнавальної діяльності на практично-семінарських заняттях (доповідь, повідомлення, участь у дискусіях тощо), максимально – 2 бали;
- *самостійна робота студента* – написання есе – 6 балів;
- *підсумковий контроль* – модульне тестування після завершення змістового модуля, МТ1 – 4 балів; МТ2 – 8 балів.

ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль 1. *Загальні основи педагогіки*

Семінарське заняття № 1
Тема: Предмет і завдання сучасної педагогіки

1. Історичні етапи педагогіки.
2. Педагогіка як наука. Основні етапи становлення педагогічної науки.
3. Головні педагогічні категорії та завдання педагогіки на сучасному етапі.
4. Система педагогічних наук. Зв'язок педагогіки з іншими науками.

Ключові слова: педагогіка, виховання, навчання, освіта, розвиток, формування, система педагогічних наук.

Завдання для самостійної роботи

🕮 Завдання для «презентації». Ознайомтесь із періодичними педагогічними виданнями. Створіть рекламу одного з них.

⌛ Дискусійне питання. Педагогіка: наука чи мистецтво? Проаналізуйте та обговоріть кроки до вирішення спірного питання, використовуючи метод «Прес», за яким студенти обґрунтовують свою думку у такий спосіб: а) позиція («Я вважаю, що …», «На мій погляд, …); б) обґрунтування («… тому, що…»); в) приклад («Так, наприклад, …»); г) висновки («Отож, …», «Підсумовуючи, зазначимо …»).

Література: 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 10.

Семінарське заняття № 2 (2 год)
Тема: Методи науково-педагогічного дослідження

1. Поняття про метод. Класифікація методів науково-педагогічних досліджень.
2. Метод педагогічного спостереження, метод бесіди та інтерв'ю, метод анкетування та тестування.
3. Характеристика методу психолого-педагогічного експерименту.
4. Характеристика математичних методів дослідження.

Ключові слова: метод, методи науково-педагогічного дослідження.

Завдання для самостійної роботи

✍ Намалюйте опорну схему семінарського заняття.

📋 Використовуючи метод педагогічного спостереження, простежте вплив на студентів похвали викладачів (чи однаковий вплив похвали різними викладачами, як часто викладачі хвалять студентів, яка реакція, ставлення до похвали студентами).

☺ Анкетування. Визначення ступеня задоволеності студентів навчанням на факультеті прикладної математики та інформатики.

Література: 3; 5; 6; 7; 11; 18.

Семінарське заняття № 3
Тема: Педагогічна професія у сучасному суспільстві

1. Професія педагога, його соціальні функції, професійні й особистісні якості.
2. Сутність педагогічної майстерності вчителя.
3. Адаптація до змісту педагогічної діяльності.
4. Сучасні вимоги школи до вчителя.

Ключові слова: особистість учителя, педагогічна діяльність, педагогічна майстерність, педагогічний такт, цілепокладання, мотивація.

Завдання для самостійної роботи

Дискусійне питання. 1. «Дітей слід вчити легко і радісно, щоб напій науки проковтнути без побоїв, без крику, без огиди, словом, привітно і приємно» (Я.-А. Коменський);

2. Іван Франко сказав: «Школа учителем стоїть». У «Великих роковинах» Каменяр звертався до теперішніх і майбутніх педагогів: «Кожен думай, що на тобі мільйонів стан стоїть, що за долю мільйонів мусиш дати ти одвід».

❓ Хто ж він – педагог, учитель? Чому ця прадавня професія залишається такою ж потрібною як за часів Конфуція, Аристотеля, Платона і Сократа, Володимира Мономаха, Григорія Сковороди?

✍ Підготуйте огляд публікацій з журналу «Рідна школа», «Інформатика в школі» (за останній рік), які висвітлюють діяльність та досвід кращих учителів (за своїм фахом).

Література: 4; 5; 6; 8; 9; 10; 13; 15; 16; 19; 22.

Семінарське заняття № 4
Тема: Розвиток і формування особистості

1. Поняття про розвиток і формування особистості.
2. Головні фактори та рушійні сили процесу розвитку і формування особистості.
3. Вікова періодизація. Особливості розвитку сучасного школяра та врахування їх у процесі навчання.

Ключові слова: людина, індивід, особистість, фактори розвитку особистості, вік, криза, вікова періодизація.

Завдання для самостійної роботи

📋 Проаналізуйте прислів'я: «Яблуко від яблуньки далеко не падає», «Яка гребля, такий млин, який батько, такий син», «Яке коріння, таке й насіння». Наведіть приклади інших прислів'їв аналогічного змісту.

◎ Зробіть висновки щодо важливості організації диференціації навчання, відкриття шкіл для обдарованих дітей.

🖙 Завдання для «презентації». «Намалюйте» психолого-педагогічний портрет: а) школяра молодшого шкільного віку; б) підлітка; в) старшокласника.

Література: 4; 5; 6; 7; 11; 16.

Змістовий модуль 2. Загальні основи теорії виховання і навчання

Семінарське заняття № 5
Тема: Сутність процесу виховання

1. Виховання, його структура та рушійні сили.
2. Мета і завдання сучасного українського виховання. Ідеал виховання в історичному аспекті.
3. Закономірності та принципи виховання.

Ключові слова: виховання, компоненти виховання, закономірності виховання, принципи виховання, критерії вихованості, національна система виховання.

Завдання для самостійної роботи

⭘ Питання для роздумів:

1. З'ясуйте зміст вислову К. Д. Ушинського, у якому видатний український учений-педагог зазначав: «Виховання створене самим народом і засноване на народних починаннях, має таку виховну силу, якої немає в найкращих системах, що ґрунтуються на абстрактних ідеях чи запозичені в іншого народу».

2. Що мав на увазі видатний український філософ Г. С. Сковорода, виділивши три головних об'єкти виховного впливу: розум людини, серце людини, волю людини?

3. У багатьох релігіях світу ми можемо знайти спільні принципи і системи моральних цінностей. Як Ви розумієте *Золоте Правило,* проповідуване Християнством: «Чини іншим так, як би ти хотів, щоб у тих же умовах інші чинили тобі»? Зміст виховання – комплекс ідей, думок, чинників, основних напрямів виховного впливу. Як Ви вважаєте, яке місце у виховному процесі належить рідній мові, родоводу, рідній історії, краєзнавству, національній символіці, природі рідного краю, народній міфології, фольклору, національному мистецтву, народному календареві, народним прикметам, релігії і виховним традиціям, родинно-побутовій культурі, національним традиціям, звичаям і обрядам?

📋 Спираючись на власний досвід, випишіть у дві колонки якості людини: у першу – які найбільш цінні й імпонують вам, а в другу – які викликають у вас відразу.

◎ Наведіть приклад із власного життя про дію рушійної сили, яка впливала на ваше виховання.

✍ Тест на визначення рівня вихованості.

Література: 2; 3; 4; 5; 6; 7; 10.

Семінарське заняття № 6 - 7
Тема: Організація виховного процесу: напрями, форми та методи

1. Головні напрями виховання.
2. Форми організації виховного процесу.
3. Методи виховання, їх класифікація та характеристика.

4. Умови оптимального вибору форм і методів виховання.

Ключові слова: методи виховання, засоби виховання, напрями виховання, виховні години.

Завдання для самостійної роботи

❓ Чи погоджуєтеся Ви зі словами Піфагора: «Як наодинці, так і при людях бійся поганого вчинку. Понад усе ти соромитись мусиш перед собою».

📋 Зробіть ранжування за 5-бальною системою методів і прийомів виховання учнів, які Ви хотіли б використати насамперед.

✍ Складіть пам'ятку для молодого вчителя щодо використання методів виховання.

🕭 Ділова гра «Педагогічна вимога: форми застосування, роль та значення у виховному процесі».

Література: 2; 3; 4; 5; 6; 10; 11; 13; 18.

Семінарське заняття № 8
Тема: Формування колективу, його вплив на особистість

1. Поняття колективу, його види.
2. Фактори розвитку колективу.
3. Розвиток внутрішньо колективних відносин як важлива умова формування морального досвіду школярів.
4. Педагогіка паралельної дії.

Ключові слова: колектив, функції колективу, стадії розвитку колективу, закон паралельної дії.

Завдання для самостійної роботи

⭘ Питання для роздумів:

1. К.Д. Ушинський писав: «Якби люди винайшли філософський камінь, то біда була б ще не велика: золото перестало б бути монетою. А якби вони знайшли казковий мішок, з якого вискакує все, чого душа забажає, або винайшли машину, яка цілком заміняє всяку працю людини … то сам розвиток людства зупинився б: розпуста і дикість заволоділи б суспільством, саме суспільство розпалось б … із знищенням необхідності особистої праці історія повинна припинитися». Проаналізуйте судження і висловіть власну думку з цього приводу.

2. Проаналізуйте вислови відомих особистостей, які в різні часи стверджували, що: 1) залізо ржавіє, не знаходячи собі застосування, стояча вода загнивається або на морозі замерзає, а розум людини, не знаходячи собі застосування, нидіє (Леонардо да Вінчі); 2) освічена, але погано вихована людина страшніша за будь-якого звіра (Платон); 3) знання без виховання – меч у руках божевільного (Д. Менделєєв); 4) якби Ви вчились так, як треба, то мудрість би була своя (Т. Шевченко).

🕮 Завдання для «презентації». Складіть 10–15 порад для ефективного керівництва дитячим колективом.

Література: 2; 3; 4; 5; 6; 10; 11; 13; 18.

Семінарське заняття № 9
Тема: Педагогічне спілкування

1. Педагогічне спілкування, його функції та принципи.
2. Структура, рівні, види педагогічного спілкування.
3. Стилі педагогічного спілкування.
4. Психолого-педагогічні умови ефективного спілкування.

Ключові слова: педагогічне спілкування, стилі спілкування, педагогічний такт, конфлікт.

Завдання для самостійної роботи

⭘ Питання для роздумів:

1. З'ясуйте зміст вислову Квінтіліана: «Справа не стільки в тому, про що ви говорите, скільки в тому, як говорите».

2. Що мав на увазі видатний український педагог В. Сухомлинський, сказавши: «Слово – це той місток, через який наука виховання переходить у мистецтво»?

3. Чи погоджуєтеся Ви зі словами Піфагора: «Бесіду слід вести так, щоб кожен зі співбесідників мав для себе користь, набуваючи більше знань».

🖉 Дискусія з однокурсниками на тему: «Правила педагогічного спілкування – не догма, а головний чинник педагогічної культури».

✍ Користуючись книгою Д. Карнегі «Як здобувати друзів і впливати на людей», випишіть принципи, правила і способи: як поводитися з людьми; як сподобатися людям; як спонукати людину пристати до вашого погляду; як змінити думку людини, не викликаючи при цьому її обурення або образи.

Література: 2; 4; 5; 6; 8; 11; 18.

Семінарське заняття № 10
Тема: Дидактика як педагогічна теорія навчання

1. Сутність і завдання дидактики.
2. Понятійний апарат дидактики.
3. Характеристика дидактичних принципів та закономірностей. Принципи навчання в народній дидактиці.
4. Вітчизняні та зарубіжні дидактичні системи.

Ключові слова: дидактика, категорії дидактики, принципи навчання, закономірності навчання, дидактичні системи.

Завдання для самостійної роботи

Народна мудрість свідчить: 1) гни дерево, – поки молоде, учи дітей, – поки малі; 2) вбиті в голову знання – полова; 3) вчення – ясний світ, а невчення – маків цвіт; 4) читати не роздумуючи – те саме, що їсти не пережовуючи;
5) учіння без уміння не користь, а біда; 6) знання і вміння – запорука розуміння.

☐ Проаналізуйте українські прислів'я. Які принципи та закономірності навчання вони відображають? Продовжте думку, добираючи інші прислів'я аналогічного змісту.

Література: 1; 3; 5; 6; 7; 8; 10; 11; 18; 20; 21.

Семінарське заняття № 11
Тема: Процес навчання. Зміст освіти у сучасній школі

1. Процес навчання та його компоненти, функції процесу навчання.
2. Основні види навчання.
3. Поняття про зміст освіти. Роль і значення різних теорій у формуванні змісту освіти.
4. Документи, що визначають зміст освіти з інформатики.

Ключові слова: процес навчання, компоненти процесу навчання, навчальний план, навчальна програма, підручник.

Завдання для самостійної роботи

Дискусійне питання. Доведіть, що процес навчання є системою. Яке практичне значення має уявлення вчителя про процес навчання як систему, що функціонує під час уроку?

◎ Порівняйте сильні і слабкі сторони різних теорій формування змісту освіти.

☐ Проаналізуйте думку Я.А. Коменського «Хай буде альфою і омегою пошуки такої методи, при якій учителі менше б учили, а учні більше б учились» з погляду її актуальності.

☐ Проаналізуйте навчальну програму, план, підручник (за фахом).

Література: 1; 3; 5; 6; 7; 8; 9; 10; 11; 18; 20; 21; 22.

Семінарське заняття № 12 - 13
Тема: Проблема вибору та застосування методів навчання у сучасній школі

1. Визначення методу навчання, його головні функції. Прийоми навчання.
2. Класифікація та характеристика методів навчання.
3. Вибір учителем методів навчання.
4. Поняття про інтерактивні методи навчання.

Ключові слова: методи навчання, класифікація методів навчання, прийом, засоби навчання, інтерактивні методи навчання, мотивація.

Завдання для самостійної роботи

✍ Скласти пам’ятку «Правила вибору методів навчання» на основі аналізу опрацьованої літератури.

☐ З погляду ефективності й доцільності проаналізуйте методи навчання, які були використані викладачем (на конкретному занятті).

◎ Запропонуйте поєднання найбільш ефективних методів навчання для формування в учнів: а) теоретичних знань; б) практичних умінь і навичок. Охарактеризуйте їх.

Дискусійне питання. Інтерактивні методи навчання: «за» і «проти».

🕮 Завдання для «презентації». Познайомтеся із досвідом учителів-новаторів і випишіть ситуації творчого підходу до використання певних методів та прийомів навчання.

🕮 Підготуйте виступ «Моя точка зору щодо проблеми використання авторських методів навчання одним з педагогів-новаторів» (Що цікаво, що ні і чому?).

Література: 1; 2; 5; 6; 7; 8; 9; 10; 11; 14; 18.

Семінарське заняття № 14 - 15
Тема: Форми організації навчання у сучасній школі

1. Форми організації навчання в історичному аспекті.
2. Класно-урочна система навчання, шляхи її удосконалення.
3. Урок – основна форма організації навчання у сучасній школі. Визначення мети уроків. Вимоги до уроку.
4. Основні типи уроків за дидактичною метою, їх структура.
5. Проєктування уроку. Підготовка вчителя до навчального заняття.

Ключові слова: форми навчання, класно-урочна система навчання, урок, типи уроків, структура уроку, додаткові форми організації навчання.

Завдання для самостійної роботи

◎ Виходячи з позиції «Коли б директором був я», змоделюйте систему організації навчання в школі майбутнього на засадах гуманізму і демократизму.
? Чи можна у школі повністю перейти лекційно-семінарську систему організації навчання або на індивідуальне навчання? Якщо ні, то чому?
✍ Спробуйте сконструювати нестандартний урок.
Мікровикладання: Підготувати, письмово оформити (до 2-х стор.) і представити на семінарському занятті фрагмент навчального заняття за фахом.
🏳 Під час аналізу фрагмента мікровикладання слід звернути увагу на:

- доцільність вибору методів, прийомів та засобів навчання відповідно до теми, цілей, навчального матеріалу;
- вміння викладати навчальний матеріал, органічно поєднуючи різні методи, прийоми навчання тощо.

Література: 1; 2; 5; 6; 7; 8; 10; 11; 12; 18.

Семінарське заняття № 16
Тема: Оцінювання навчально-пізнавальної діяльності учнів

1. Оцінювання результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів.
2. Психологічні особливості оцінювання знань школярів.
3. Альтернативне оцінювання.
4. Поняття про інклюзивне навчання та неупереджену педагогіку.

Ключові слова: контроль, види контролю, оцінювання навчальних досягнень учнів, оцінювальні системи, інклюзивне навчання, обдарована дитина.

Завдання для самостійної роботи

◎ Ознайомтесь із працями В. Ф. Шаталова і випишіть для вас міркування щодо аналізу й оцінювання знань, умінь і навичок учнів.

◎ Скористайтеся шкільною програмою зі «свого» предмета і випишіть оцінки за різні види робіт.

❓ В. Сухомлинський радить учителеві не ставити оцінку учневі за погану відповідь, доповнення, письмову роботу тощо. Ваші міркування щодо позиції педагога.

📚 Робота у мікрогрупах. *Тематичний контроль (сутність, переваги і недоліки).*

Задача. Охарактеризуйте навчальні досягнення учнів, якщо під час тематичної атестації з інформатики одержано такі результати: «12 балів» – 1; «11» – 2; «10» – 3; «9» – 2; «8» – 6; «7» – 4; «6» – 5; «5» – 1; «4» – 2; «3» – 3; «2» – 1.

⭕ Питання для роздумів: Однією із важливих вимог до оцінювання результатів навчально-пізнавальної діяльності є об'єктивність контролю. Як поєднати цю вимогу з необхідністю врахування індивідуальних особливостей учнів?

📋 Завдання для «презентації». Я моделюю оцінювальну шкалу…

Література: 1; 2; 5; 6; 7; 8; 9; 10; 11; 16; 17.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Написати есе на тему: «Діалог з Майстром» на основі прочитаної книги Д. Пойа «Математичне відкриття».

Студенти готують есе-рефлексію на прочитану книгу згідно календарного плану чи заданої теми. Есе повинно бути написане самостійно, плагіат заборонений, допускаються цитування з наведеними покликаннями. Оцінюється якість та оригінальність наведених аргументів, власні рефлексії.

Есе повинно бути надіслано до 16:00 у попередній день перед семінаром. Максимальна оцінка – 6 балів.

Критерії оцінювання:

6 балів – матеріал, викладений студентом відповідає поставленій меті, тема розкрита послідовно, логічно; подано оригінальні висновки, власні рефлексії та приклади;

5–4 бали – матеріал недостатньо повно відображає ознайомлення автора з предметом пошуку, подано висновки, існують певні неточності, зроблено власні висновки, наведено аргументи;

3–1 бали – тема розкрита поверхово, відсутні власні висновки, рефлексії.

САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми	К-сть год.
1	2	3
Тема 1	Педагогіка як система наук про виховання та навчання людини. Методи науково-педагогічних досліджень.	8
Тема 2-3	Педагогічна професія й особистість учителя. Основи педагогічної майстерності.	4
Тема 4	Формування та розвиток особистості: педагогічні аспекти.	4
Тема 5-6	Дидактика як загальна теорія навчання. Дидактичні системи. Процес навчання, його структура. Зміст освіти в національній школі.	8
Тема 7-8	Методи навчання у сучасній дидактиці.	6
Тема 9-10	Поняття про форми організації навчання: історичний і сучасний аспект.	6
Тема 11	Контроль і оцінювання навчальних досягнень учнів.	4
Тема 12-14	Теоретичні основи процесу виховання. Особливості організації виховного процесу: напрями, форми, методи.	8
Тема 15-16	Педагогічне спілкування у діяльності вчителя. Колектив та особистість: співвідношення та проблеми.	8
Разом:		56

Тема 1. Педагогіка як система наук про виховання та навчання людини. Методи науково-педагогічних досліджень

1. Опрацювати лекційний матеріал, рекомендовану літературу до семінарського заняття. Проаналізувати основні педагогічні дефініції. Виділити основні категорійні ознаки понять «виховання», «навчання», «розвиток». Окреслити підходи різних дослідників у визначенні кожного з цих понять.
2. Ознайомитися з віхами життєвого та творчого шляху, головними педагогічними ідеями видатних зарубіжних і українських педагогів (Я.А. Коменський, Ж.-Ж. Руссо, Й. Песталоцці, А. Дістервег, К.Д. Ушинський, А.С. Макаренко, В.О. Сухомлинський та ін.).
3. Ознайомитися з періодичними педагогічними виданнями. Створити рекламу одного з них.

4. Обґрунтувати перспективи розвитку педагогічних галузей. Накреслити схему, яка відображає взаємозв'язки педагогіки з іншими науками.
5. Ознайомитися з працею (на вибір) М.Г. Стельмаховича з проблем народної педагогіки і виписати 3-4 приклади, що підтверджують педагогічну мудрість українського народу.
6. Розробити опорну схему для методів науково-педагогічних досліджень.
7. Опрацювати статтю К.Д. Ушинського «Про користь педагогічної літератури» та виписати судження про роль педагогічної науки в успішності педагогічної діяльності.

Тема 2-3. Педагогічна професія й особистість педагога. Основи педагогічної майстерності

1. Опрацювати лекційний матеріал, рекомендовану літературу до семінарського заняття.
2. Порівняти зміст учительської професії з іншими професіями у суспільстві. Показати взаємозв'язок розвитку професії педагога з соціальними процесами у суспільстві.
3. Описати, яким на Ваш погляд, є «хороший» учитель – тобто, складіть перелік якостей (пишіть у стовпчик), які визначають ефективність педагогічної дії. Складіть також перелік ознак, які, на Вашу думку, характеризують «поганого» вчителя.
4. Наведіть приклади професійної діяльності вчителя української мови та літератури, що свідчать про його педагогічну майстерність.
5. Підготувати есе/виступ про вчителя, вчительську працю за творами видатних педагогів.
6. Чи згодні Ви з думкою А.С. Макаренка щодо здобуття вихователем майстерності? Чому? *«Майстерність вихователя не є якимось особливим мистецтвом, що вимагає таланту, але це спеціальність, якої треба навчитися, як треба навчати лікаря його майстерності, як треба навчати музиканта. Кожна людина, якщо вона не каліка, може бути лікарем і лікувати людей, і кожна людина, якщо вона не каліка, може бути музикантом. Хто – краще, хто – гірше. Це залежатиме від якості інструмента, навчання і т.п. А у педагога такого навчання немає».*
7. Ознайомитися з працею В.О. Сухомлинського «Сто порад учителю». Виписати та проаналізувати основні положення.

Тема 4. Формування та розвиток особистості: педагогічні аспекти

1. Опрацювати лекційний матеріал, рекомендовану літературу до семінарського заняття.
2. Визначити рушійні сили розвитку особистості. Навести конкретні приклади єдності та боротьби суперечностей у процесі розвитку. Визначити протиріччя, що характеризують особливості розвитку вашої особистості в теперішньому віці.
3. Виписати та проаналізувати афоризми видатних філософів, педагогів про розвиток і формування особистості. Наприклад: *«…головне у всебічному розвитку особистості полягає у створенні реальних умов не тільки для розвитку, але й для реалізації усіх потенційних можливостей кожної людини»*; *«Кожна людина – це світ, який з нею народжується і вмирає»* (Г. Гейне).
4. Проаналізувати прислів'я: «Яблуко від яблуньки далеко не падає», «Яка гребля, такий млин, який батько, такий син», «Яке коріння, таке й насіння». Навести приклади інших прислів'їв аналогічного змісту.
5. Скласти психолого-педагогічний портрет школяра молодшого шкільного віку, середнього шкільного віку, старшого шкільного віку, юнацького та на основі дослідження розробити «пам'ятку» для педагога.

Тема 5-6. Дидактика як загальна теорія навчання. Дидактичні системи. Процес навчання, його структура. Зміст освіти в національній школі

1. Опрацювати лекційний матеріал, рекомендовану літературу до семінарського заняття.
2. Підготувати аналіз головних дидактичних принципів і закономірностей навчання.
3. *Народна мудрість свідчить:* 1) гни дерево, – поки молоде, учи дітей, – поки малі; 2) вбиті в голову знання – полова; 3) вчення – ясний світ, а невчення – маків цвіт; 4) читати не роздумуючи – те саме, що їсти не пережовуючи; 5) учіння без уміння не користь, а біда; 6) знання і вміння – запорука розуміння. Проаналізувати українські прислів'я. Які принципи та закономірності навчання вони відображають? Продовжити думку, добираючи інші прислів'я аналогічного змісту.
4. Проаналізувати програму навчального предмета за своїм фахом щодо змісту освіти. Які доповнення, на Ваш погляд, слід зробити?

5. Визначити категоріальні ознаки (ключові слова) поняття «процес навчання». Скласти логічну схему, яка відобразить основні поняття процесу навчання. Користуючись схемою розкрити особливості структури діяльності вчителя (викладача), учня (студента).
6. Проаналізувати стан сучасної зарубіжної школи, обґрунтувати та узагальнити сутність процесу навчання у закладах освіти (на прикладі конкретної країни за вибором).
7. На основі аналізу педагогічної літератури, періодичної преси підготувати інформацію з проблеми «Підручник учора, сьогодні, завтра – перспективи розвідки».

Тема 7-8. Методи навчання у сучасній дидактиці

1. Опрацювати лекційний матеріал, рекомендовану літературу до семінарського заняття.
2. Визначити взаємозв'язки між методами, прийомами та засобам навчання.
3. Проаналізувати різні підходи до класифікації методів навчання. Виділити найбільш розповсюджені методи навчання.
4. Скласти пам'ятку «Правила вибору методів навчання» на основі опрацьованої літератури.
5. Описати можливості застосування інтерактивних методів навчально-пізнавальної діяльності учнів, студентів.
6. Скласти таблицю-класифікацію нестандартних методів навчання.
7. Ознайомитися з досвідом учителів-новаторів (див.: «Педагогічний пошук») і виписати ситуації творчого підходу до використання певних методів та прийомів навчання.
8. Підготувати фрагмент заняття (інформатика) із застосуванням обраного стандартного або нестандартного методу навчання.

Тема 9-10. Поняття про форми організації навчання: історичний і сучасний аспект

1. Опрацювати лекційний матеріал, рекомендовану літературу до семінарського заняття.
2. Проаналізувати поняття «методи» і «форми» навчання, вибрати декілька ознак, які є спільними і відмінними для цих категорій. Показати взаємозв'язок методів і форм організації навчання.
3. Визначити основні спільні та відмінні ознаки індивідуальної, групової, масової форм організації навчальної діяльності учнів.

4. Проілюструвати на конкретних прикладах взаємозв’язок дидактичної мети і форми організації навчання.
5. На основі опрацьованої літератури визначити, чим визначається вибір форм організації навчання.
6. Підготувати конспект уроку з інформатики з урахуванням нових підходів до навчання, з розробленням додаткових дидактичних матеріалів і використанням сучасних методів навчання.

Тема 11-12. Контроль і оцінювання навчальних досягнень учнів

1. Опрацювати лекційний матеріал, рекомендовану літературу до семінарського заняття.
2. Визначити мету і функції контролю знань.
3. Розкрити особливості застосування тестової методики перевірки знань.
4. Охарактеризувати навчальні досягнення учнів, якщо під час тематичної атестації з української мови одержано такі результати: «12 балів» – 1; «11» – 2; «10» – 3; «9» – 2; «8» – 6; «7» – 4; «6» – 5; «5» – 1; «4» – 2; «3» – 3; «2» – 1.
5. Однією із важливих вимог до оцінювання результатів навчально-пізнавальної діяльності є об’єктивність контролю. Як поєднати цю вимогу з необхідністю врахування індивідуальних особливостей учнів?
6. Проаналізувати рейтингову систему перевірки і оцінювання успішності учнів.
8. Дослідити проблеми оцінювання навчально-пізнавальної діяльності учнів у зарубіжних країнах.

Тема 13-15. Теоретичні основи процесу виховання. Особливості організації виховного процесу: напрями, форми, методи

1. Опрацювати лекційний матеріал, рекомендовану літературу до семінарського заняття.
2. Підготувати опорну схему «Сутність процесу виховання».
3. Скласти таблицю-ілюстрацію, де відображено зміну ідеалу і мети виховання упродовж історичного розвитку людства.
4. З’ясувати зміст вислову К.Д. Ушинського, у якому видатний український учений-педагог зазначав: *«Виховання створене самим народом і засноване на народних починаннях, має таку виховну силу, якої немає в найкращих системах, що ґрунтуються на абстрактних ідеях чи запозичені в іншого народу»*.

5. Користуючись науковими джерелами, виписати моральні якості особистості, що характеризують менталітет українського народу.
6. Проаналізувати різні підходи до класифікації методів виховання. Оцінити ефективність застосування методів виховання у педагогічному процесі залежно від вікових особливостей вихованців.
7. Із праці Г. Ващенка «Виховний ідеал» виписати характеристику різних підходів за змістом виховного ідеалу та порівняти їх.

Тема 16-18. Педагогічне спілкування у діяльності вчителя. Колектив та особистість: співвідношення та проблеми

1. Опрацювати лекційний матеріал, рекомендовану літературу до семінарського заняття.
2. Вказати відмінності педагогічного спілкування від загальнолюдського.
3. Розкрити взаємозв'язок між компонентами педагогічного спілкування.
4. Визначити правила налагодження ефективної комунікативної взаємодії викладача із студентами.
5. Порівняйте види ставлення педагога до учнів із стилями педагогічного спілкування.
6. Підготувати есе-розповідь: «Мовні здібності вчителя та їх роль у педагогічному спілкуванні».
7. Проаналізувати погляди А.С. Макаренка про роль колективу у формуванні та розвитку особистості.
8. Прочитати твір В.О. Сухомлинського «Серце віддаю дітям», виписати з твору приклади реалізації принципів виховання по типу:

Назва принципу	Приклади з твору у скороченому вигляді

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточна робота, модульне тестування, самостійна робота					Іспит	Сума
Зм. модуль1 Т1 – Т4		Зм. модуль 2 Т5 – Т16			50	100
12		38				
ПР	МТ	ПР	Е	МТ		
8	4	24	6	8		

☝ Т1, Т2 ... Т16 – теми змістових модулів, ПР – поточна робота, СР – самостійна робота студента, МТ – модульне тестування, Е – есе.

Шкала оцінювання: Університету, національна та ECTS

Оцінка в балах	***Оцінка ECTS***	***Визначення***	***За національною шкалою***	
			Екзаменаційна оцінка, оцінка з диференційованого заліку	***Залік***
90–100	A	Відмінно	Відмінно	Зараховано
81 – 89	B	Дуже добре	Добре	
71 – 80	C	Добре		
61 – 70	D	Задовільно	Задовільно	
51 – 60	E	Достатньо		

🕮 Рекомендована література

Основна:

1. Біляковська О. Дидактика середньої школи : текст лекцій і завдання для самоконтролю та контролю. Львів, 2011.
2. Волкова Н. П. Педагогіка : посібник. Київ, 2012.
3. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ, 1997.
4. Зайченко І. В. Педагогіка : підручник. Київ, 2016.
5. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка : навч. посіб. Київ, 2007.
6. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб. Київ, 2002.
7. Ягупов В. В. Педагогіка : навч. посіб. Київ, 2002.
8. Якса Н. В. Основи педагогічних знань : навч. посіб. Київ, 2007.

Додаткова:

9. Біляковська О. Система забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща та в Україні: порівняльний аналіз : монографія. Львів, 2020.
10. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. Київ, 2008.
11. Дубасенюк О. А. Практикум з педагогіки : навч. посіб. Київ, 2004.
12. Караманов О. В. Визначення головних цілей уроку і виховного заходу. Львів, 2006.
13. Педагогічна майстерність : підручник / за ред. І. Зязюна. Київ, 2004.
14. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. Київ, 2003.
15. Радченко А. Є. Професійна компетентність учителя. Харків, 2006.
16. Робінсон К., Ароніка Л. Школа майбутнього. Львів, 2016.
17. Сікорський П. І., Біляковська О. О. Моделювання контрольно-оцінювальних систем у середній школі : монографія. Львів, 2010.
18. Щербань П. М. Прикладна педагогіка: навч.-метод. посіб. Київ, 2002.
19. Українська педагогіка в персоналіях : навч. посіб. / за ред. О. В. Сухомлинської. Київ, 2005.

Інтернет-джерела:

20. Закон України «Про освіту» від 16.07.2019. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19
21. Закон України «Про повну загальну середню освіту» від 16.01.2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text
22. Наказ Міністерства освіти і науки України № 776 від 16.07.2018 року «Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти». URL: https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti.

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Педагогіка як наука і мистецтво. Об’єкт і предмет педагогіки.
2. Головні педагогічні категорії.
3. Становлення та розвиток педагогіки. Система педагогічних наук. Зв’язок педагогіки з іншими науками.
4. Педагогічна спадщина Г. Ващенка, А. Макаренка, І. Огієнка, К. Ушинського, С. Русової, І. Франка, Г. Сковороди, В. Сухомлинського та ін.
5. Педагогічні ідеї Я.-А. Коменського, Д. Локка, Й.-Г. Песталоцці, Ф.-А. Дістервега, Й.-Ф. Гербарта, Ж.-Ж. Руссо, Дж. Дьюї, М. Монтесорі та ін.
6. Методи науково-педагогічного дослідження, їх використання у роботі вчителя.
7. Сутність і специфіка педагогічної діяльності. Педагогічні вміння. Функції учителя.
8. Сучасні вимоги до особистості вчителя інформатики.
9. Поняття про педагогічну майстерність, її складові компоненти.
10. Основні тенденції розвитку сучасної світової освіти.
11. Система освіти в Україні, її структура. Законодавство України про освіту.
12. Поняття про особистість. Основні фактори розвитку особистості.
13. Підходи до трактування проблеми розвитку особистості.
14. Вікова періодизація. Підлітковий, юнацький вік: особливості педагогічної взаємодії.
15. Індивідуальні особливості учнів.
16. Поняття про процес виховання. Виховний ідеал українців.
17. Принципи виховання як педагогічна категорія.
18. Концепції та моделі виховання.
19. Організаційні форми виховної роботи, їхня класифікація.
20. Основні напрями виховання.
21. Методи виховання як способи взаємопов’язаної діяльності вихователя і вихованця. Методи формування свідомості особистості, особливості їх застосування.
22. Методи формування позитивного досвіду поведінки, особливості їх застосування.
23. Методи стимулювання та регулювання поведінки, особливості їх застосування.
24. Учнівський колектив (поняття, види, функції, стадії розвитку).
25. Особистість і колектив, їхні взаємини. Вплив групи (колективу) на особистість.
26. Класний керівник, його функції, напрями і форми роботи.
27. Педагогічне спілкування (сутність, особливості, функції, етапи).
28. Стилі педагогічного спілкування. Бар’єри у спілкуванні.
29. Правила ефективного спілкування.
30. Конфлікт. Його особливості та сутність.
31. Розв’язування педагогічних задач і ситуацій.

32. Дидактика як галузь педагогіки. Предмет і завдання дидактики. Головні категорії дидактики (освіта, навчання, викладання, учіння, знання, уміння, навички, самоосвіта).
33. Система дидактичних принципів. Закономірності навчання.
34. Процес навчання у сучасній школі (сутність, основні функції, рушійні сили, структура).
35. Основні дидактичні системи: їх переваги і недоліки.
36. Поняття про зміст освіти. Критерії відбору змісту освіти. Основні джерела змісту освіти (навчальний план, навчальна програма, підручник).
37. Зміст шкільної освіти з інформатики (мета, завдання, критерії відбору, головні джерела змісту освіти).
38. Інклюзивна освіта в умовах сучасної школи.
39. Методи навчання як способи взаємодії вчителя і учнів у процесі навчання. Варіативність їх застосування. Засоби навчання.
40. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності.
41. Методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності.
42. Методи контролю і самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності.
43. Інтерактивні методи навчання.
44. Вибір учителем методів навчання.
45. Форми організації навчання, їх становлення.
46. Поняття про класно-урочну систему навчання: її переваги і недоліки.
47. Урок як основна форма організації навчання у сучасній школі. Типи і структура уроків.
48. Підготовка вчителя до проведення уроку інформатики. Вибір доцільних методів та засобів.
49. Вимоги до організації навчального заняття.
50. Сучасні технології навчання, особливості впровадження.
51. Контроль та оцінювання успішності школярів.
52. Контрольно-оцінювальні системи.
53. Види, форми, методи контролю у процесі навчання інформатики.
54. Формувальне оцінювання.
55. Таксономія Б. Блума.

Навчально-методичні матеріали
до проведення семінарських занять із курсу «Педагогіка»
уклала проф. Біляковська О.О.